

Prioritization of Factors Affecting the Teaching of Social Skills to Fifth-Grade Elementary School Students in Qaem Shahr

Seyedeh Roghieh Dadashi Seraji¹, Seyedeh Esmat Rasouli²

Abstract

Introduction: The purpose of this study was to investigate and prioritize the factors affecting the teaching of social skills to students.

Methods and Data: The present study employed a survey research design. The statistical population consisted of ۱,۴۲۵ fifth-grade elementary school students in Qaem Shahr during the ۲۰۲۱-۲۰۲۲ academic year. Using stratified random sampling, ۱۹۳ students (۱۴۳ boys and ۵۰ girls) were selected as the research sample. Data were collected using a questionnaire, and its reliability was assessed using Cronbach's alpha, yielding a coefficient of ۰.۸۴ for the questionnaire as a whole. The data were analyzed using the t-test and analysis of variance (ANOVA) in SPSS version ۲۲. The factors examined in the study included school principal leadership, family culture, teaching methods, the prevailing culture of society, and teachers' leadership style.

Finding: The results indicated that, across all dimensions of the questionnaire, the mean scores obtained by the participants were higher than the corresponding population mean, suggesting that the factors under investigation were effective in the teaching of social skills to students. Furthermore, analysis of the questionnaire responses showed that female students identified the prevailing culture of society, whereas male students identified the school principal's leadership style as the most important priority affecting the teaching of social skills.

Keywords: social skills, education, elementary school students.

¹ PhD Candidate in Curriculum Planning, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran

² Assistant Professor, Department of Educational Sciences, Sari Branch, Islamic Azad University, Sari, Iran.

Corresponding author: esmatrasoli@yahoo.com

اولویت بندی عوامل موثر در آموزش مهارت های اجتماعی به دانش آموزان پایه پنجم ابتدایی شهرستان قائم شهر

سیده رقیه داداشی سراجی^۱، سیده عصمت رسولی^۲

دریافت: ۱۴۰۴/۳/۲۵ پذیرش: ۱۴۰۴/۹/۱۷

چکیده

هدف این پژوهش بررسی و اولویت بندی عوامل موثر در آموزش مهارت های اجتماعی به دانش آموزان می باشد. روش پژوهش حاضر بصورت پیمایشی است و جامعه آماری از تعداد ۱۴۲۵ دانش آموز پایه پنجم شهرستان قائم شهر در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ می باشد که با روش تصادفی طبقه ای ۱۹۳ نفر (۱۴۳ نفر پسر و ۱۵۰ دختر) به عنوان نمونه انتخاب شدند. ابزار گردآوری اطلاعات با پرسشنامه بوده و پایایی آن نیز با استفاده از آلفای کرونباخ مورد بررسی قرار گرفته است که مقدار آن برای کل پرسشنامه برابر با ۰.۸۴ می باشد. داده ها با استفاده از آزمون T و تحلیل واریانس با نرم افزار SPSS-۲۲ تجزیه و تحلیل شده است. عوامل مهم که مورد بررسی قرار گرفته است شامل رهبری مدیر مدرسه، فرهنگ خانواده، شیوه تدریس، فرهنگ موجود در جامعه، شیوه رهبری معلم می باشد. نتایج نشان داد که در تمامی ابعاد پرسشنامه، میانگین نمرات آزمودنی های پژوهش بیشتر از میانگین جامعه بود و عوامل در نظر گرفته شده در آموزش دانش آموزان موثر بوده اند. همچنین تحلیل پرسشنامه ها بیان می کند که دانش آموزان دختر عامل فرهنگ موجود در جامعه و دانش آموزان پسر شیوه رهبری مدیر در مدرسه را بعنوان مهم ترین اولویت های خود از طریق انتخاب کرده اند.

کلید واژه ها: مهارت اجتماعی، آموزش، دانش آموزان ابتدایی.

۱. دانشجوی دکتری برنامه ریزی درسی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران

۲. استادیار گروه علوم تربیتی، واحد ساری، دانشگاه آزاد اسلامی، ساری، ایران، نویسنده مسئول، esmatrasoli@yahoo.com

مقدمه

آموزش مهارت های اجتماعی یکی از ارکان مهم در فرایند تربیت و رشد دانش آموزان است که تأثیرات گسترده ای بر سلامت روانی، اجتماعی و تحصیلی آنان دارد. این مهارت ها شامل توانایی های ارتباطی، همدلی، اعتماد به نفس، حل مسئله، تصمیم گیری، و مدیریت تعارض است که به دانش آموزان کمک می کند تا در تعاملات اجتماعی خود با دیگران موفق عمل کنند. به ویژه در دوره ابتدایی، تقویت مهارت های اجتماعی می تواند به شکل گیری روابط سالم و مثبت در میان همسالان، بهبود کارکرد گروهی و افزایش اعتماد به نفس کمک کند.

مهارت های اجتماعی یکی از اجزای اصلی مهارت های زندگی به شمار می روند. برخورداری از این مهارت ها می تواند نقش مؤثری در پیشرفت فردی داشته باشد. مهارت های اجتماعی به رفتارهای آموخته شده ای گفته می شود که از نظر اجتماعی پذیرفته شده هستند و امکان برقراری ارتباط مؤثر با دیگران را فراهم می کنند. این مهارت ها کیفیت زندگی افراد را بهبود می بخشد و در دستیابی به اهداف شخصی و اجتماعی یاری می رسانند. رفتارهای اجتماعی شامل رفتارهای بین فردی مانند مصالحه، درخواست کمک از دیگران، معرفی خود، احترام به دیگران، شناخت افراد و ایجاد دوستی می شوند. همچنین، رفتارهایی که به رضایت دیگران منجر می شوند، نظیر اجازه خواستن، مشارکت، تشکر کردن، آگاهی هیجانی و تعامل عاطفی را در بر می گیرند. در نهایت، رفتارهای مرتبط با کنترل فردی شامل مهارت های حل مسئله، مواجهه با مشکلات، تصمیم گیری و پذیرش مسئولیت هستند.

بسیاری از کودکان موفق به کسب مهارت های اجتماعی مناسب نمی شوند و این امر می تواند به بروز مشکلات روان شناختی در آن ها منجر شود. از جمله این مشکلات می توان به دشواری در برقراری ارتباط مؤثر با همسالان، عملکرد ضعیف تحصیلی، عدم مشارکت در فعالیت های فوق برنامه، انزوا، طرد شدن توسط همسالان، اضطراب، افسردگی و عصبانیت در دوران کودکی و بزرگسالی اشاره کرد. پیامدهای ناشی از سطوح پایین مهارت های اجتماعی می توانند بر سلامت رفتاری و اجتماعی افراد در دوران بزرگسالی تأثیر منفی بگذارند. (انصاری، ۱۴۰۰)

مهارت های اجتماعی به عنوان ابزاری برای بهبود تعاملات اجتماعی دانش آموزان مطرح می شوند. آموزش این مهارت ها بر این اصل استوار است که مشکلات اجتماعی کودکان اغلب ناشی از ناآگاهی آن ها نسبت به رفتار مناسب در موقعیت های اجتماعی است. بنابراین، می توان کودکان را برای غلبه بر این مشکلات آموزش داد. از آنجا که کمبود مهارت های اجتماعی می تواند تأثیرات عمیقی بر عملکرد تحصیلی دانش آموزان داشته باشد، بسیاری از صاحب نظران بر ضرورت گنجاندن آموزش مهارت های اجتماعی به عنوان بخشی از برنامه ریزی آموزشی مدارس تأکید می کنند. (خوب بخت، ۱۴۰۱)

با وجود تغییرات عمیق فرهنگی در شیوه های زندگی، بسیاری از دانش آموزان همچنان فاقد مهارت ها و توانایی های اساسی برای مواجهه با مسائل زندگی هستند. آموزش های سنتی و رایج در مدارس نتوانسته اند به طور مؤثر آن ها را در حل مشکلات زندگی یاری کنند. این کاستی باعث می شود که دانش آموزان در برابر چالش های روزمره و مقتضیات زندگی در حال و آینده آسیب پذیر باشند. علاوه بر این، نبود آگاهی کافی از مهارت های زندگی می تواند زمینه ساز بروز آسیب های اجتماعی گوناگون شود. از همین رو، بررسی و ارزیابی مهارت های زندگی دانش آموزان به عنوان آینده سازان جامعه امری ضروری است. با توجه به اینکه دانش آموزان همانند سایر افراد جامعه در معرض آسیب های ناشی از فقدان مهارت های زندگی قرار دارند، آموزش این مهارت ها در نظام آموزشی می تواند نقش کلیدی در ارتقای دانش، نگرش ها و ارزش های مثبت ایفا کند. چنین آموزش هایی نه تنها موجب شکل گیری رفتارهای مثبت در افراد می شود، بلکه می تواند از بروز مشکلات روانی و اجتماعی جلوگیری کرده و بهبود سلامت روانی جامعه را نیز به دنبال داشته باشد. (جباری ظهیر آبادی، ۱۴۰۰)

یادگیری مهارت های اجتماعی و توانایی های مقابله ای در برابر چالش های زندگی، به افزایش قابلیت های روانی-اجتماعی افراد منجر می شود و در نهایت زمینه ساز پیشرفت در زندگی خواهد بود. برای رویارویی مؤثر با شرایط دشوار زندگی، نیازمند

مجموعه‌ای از توانایی‌ها هستیم که به آن‌ها توانایی‌های روانی-اجتماعی گفته می‌شود. این توانایی‌ها به افراد کمک می‌کنند تا در ارتباط با دیگران، جامعه، فرهنگ و محیط پیرامون خود، رفتاری توأم با رضایت و خرسندی داشته باشند و سلامت روانی و جسمی خود را حفظ کنند. برای موفقیت در روابط بین فردی، کسب مهارت‌های اجتماعی امری ضروری است. احساس مثبت نسبت به خود و رضایت از زندگی نیز اغلب نتیجه موفقیت در این روابط است. دلیل آسیب‌پذیری افراد در مواجهه با مشکلات زندگی و تعاملات اجتماعی، نبود توانایی‌های لازم در این زمینه است. بسیاری از مشکلات و تعارض‌های روانی-عاطفی نیز ریشه در عوامل روانی-اجتماعی دارند.

یکی از نگرانی‌های مهم عصر حاضر که مراکز آموزشی و مدارس را با تهدیدات جدی مواجه کرده و به چالشی اساسی برای متولیان و دست‌اندرکاران حوزه آموزش و تربیت تبدیل شده است، آسیب‌های اجتماعی هستند که دانش‌آموزان را در معرض خطرهای گوناگون قرار می‌دهند. در این زمینه باید به نقش دوگانه عوامل محافظت‌کننده و عوامل خطر اشاره کرد که همانند دو لبه‌ی یک تیغ، می‌توانند تأثیرات متفاوتی بر روند رشد و سلامت اجتماعی دانش‌آموزان داشته باشند. بدیهی است که نمی‌توان تمام عوامل خطر را به‌طور کامل حذف یا از بین برد، اما می‌توان از طریق توانمندسازی مدارس در راستای ارائه مراقبت‌های لازم برای دانش‌آموزان، گام‌های مؤثری در جهت پیشگیری و مقابله آگاهانه با آسیب‌ها و چالش‌های پیش‌روی آنان برداشت (منشادی، ۲۰۲۴).^۱

در سال‌های اخیر، توجه به آموزش مهارت‌های اجتماعی در مدارس به عنوان یک ضرورت اساسی برای رشد همه‌جانبه دانش‌آموزان، مورد تأکید قرار گرفته است. با این حال، عوامل مختلفی بر نحوه و کیفیت آموزش این مهارت‌ها تأثیرگذارند. این عوامل می‌توانند شامل ویژگی‌های فردی دانش‌آموزان، روش‌های تدریس معلمان، حمایت‌های خانواده، جو مدرسه و حتی سیاست‌های آموزشی موجود باشند. شناخت و اولویت‌بندی این عوامل می‌تواند به برنامه‌ریزان آموزشی و معلمان کمک کند تا استراتژی‌های مؤثری را برای تقویت این مهارت‌ها طراحی کرده و بر اساس نیازهای واقعی دانش‌آموزان اقدام کنند. این تحقیق به بررسی و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر آموزش مهارت‌های اجتماعی در دانش‌آموزان پایه پنجم ابتدایی شهرستان قائم‌شهر می‌پردازد. از آنجایی که در این مقطع سنی، دانش‌آموزان در حال شکل‌دهی به هویت اجتماعی و فردی خود هستند، اهمیت آموزش مهارت‌های اجتماعی در این دوره بیش از پیش نمایان می‌شود. بر این اساس، هدف اصلی این پژوهش شناسایی و تحلیل عواملی است که بر یادگیری و تقویت مهارت‌های اجتماعی در این گروه از دانش‌آموزان تأثیر دارند و در نهایت، با استفاده از نتایج این تحقیق، بهبود روش‌ها و رویکردهای آموزشی در این زمینه هدف‌گذاری می‌شود. این تحقیق می‌تواند به عنوان مبنای مطالعات آینده و راهنمایی برای تصمیم‌گیرندگان و مربیان در راستای بهبود کیفیت آموزش مهارت‌های اجتماعی در مدارس شهرستان قائم‌شهر و دیگر مناطق مشابه مورد استفاده قرار گیرد. پنج عامل مهمی که بعنوان مولفه‌های مطالعاتی در این پژوهش شامل رهبری مدیر مدرسه، شیوه تدریس، شیوه رهبری معلم، فرهنگ خانواده و فرهنگ موجود در جامعه مورد تحلیل قرار گرفته است.

پیشینه پژوهش

تحقیقات زیادی در مورد بررسی عوامل مؤثر بر یاددهی و آموزش مهارت اجتماعی به دانش‌آموزان در مدارس انجام شده است که نشان از اهمیت بالای نقش مدارس بر تقویت این مهارت در دانش‌آموزان دارد. عقیل، ملازهی، جمیله، هوتی، سهیلا، سهرابی و عبدالستار (۲۰۲۱) در پژوهش خود با عنوان بررسی نقش مدرسه و معلمان در پرورش مهارت‌های اجتماعی و سیاسی دانش‌آموزان به بررسی نقش حیاتی محیط‌های آموزشی در توسعه مهارت‌های اجتماعی و سیاسی دانش‌آموزان پرداخته‌اند. نتایج این مطالعه نشان می‌دهد که مدارس و به‌ویژه معلمان، نقش مهمی در شکل‌گیری و تقویت این مهارت‌ها دارند. آن‌ها با ایجاد فضایی تعاملی، تشویق دانش‌آموزان به مشارکت در فعالیت‌های گروهی و ارائه آموزش‌های هدفمند، می‌توانند به بهبود توانایی‌های ارتباطی، تصمیم‌گیری، حل مسئله و درک مفاهیم اجتماعی-سیاسی دانش‌آموزان کمک کنند. این تحقیق تأکید می‌کند که عوامل مختلفی مانند روش‌های تدریس معلمان، برنامه‌های درسی، فضای مدرسه و میزان تعامل اجتماعی درون محیط

^۱ Dehghan Manshadi

آموزشی بر رشد این مهارت ها تأثیر گذار هستند. همچنین، یافته ها نشان می دهد که آموزش های مبتنی بر مشارکت فعال و یادگیری تجربی، تأثیر قابل توجهی در تقویت مهارت های اجتماعی دانش آموزان دارند. این مطالعه اهمیت نقش نهادهای آموزشی را در پرورش شهروندانی آگاه، مسئولیت پذیر و توانمند در حوزه های اجتماعی و سیاسی برجسته می سازد و بر لزوم بازنگری در رویکردهای آموزشی مدارس تأکید می کند.

فتاحی، کاظمی فر، امیرحسین، پورمحمودی، میلاد، نخعی و مرتضی (۲۰۲۴) در پژوهش خود با عنوان بررسی اصول بهبود روابط اجتماعی و فردی در دانش آموزان به تحلیل اصول و راهکارهای مؤثر در بهبود روابط اجتماعی و فردی دانش آموزان پرداخته اند. یافته های این مطالعه نشان می دهد که توسعه روابط اجتماعی سالم و تعاملات فردی مثبت در میان دانش آموزان نیازمند توجه به مجموعه ای از اصول کلیدی مانند ارتقای هوش هیجانی، مهارت های ارتباطی مؤثر، مدیریت هیجانات و توانایی حل تعارض است. بر اساس نتایج این تحقیق، عواملی همچون محیط آموزشی حمایت گر، نقش فعال معلمان در هدایت روابط بین فردی، و تشویق به فعالیت های گروهی می توانند تأثیر قابل توجهی در بهبود تعاملات اجتماعی دانش آموزان داشته باشند. همچنین، آموزش مهارت های خود آگاهی، همدلی، مدیریت استرس و مهارت های حل مسئله به عنوان مؤلفه های مهم در ارتقای روابط فردی و اجتماعی دانش آموزان معرفی شده اند. این مطالعه تأکید می کند که بهبود روابط اجتماعی نه تنها موجب ارتقای سلامت روانی دانش آموزان می شود، بلکه در افزایش انگیزه تحصیلی و بهبود عملکرد آموزشی آن ها نیز نقش بسزایی دارد. در نتیجه، توجه به آموزش مهارت های اجتماعی و فردی به عنوان بخشی از برنامه های آموزشی مدارس، می تواند به پرورش نسلی توانمند در حوزه تعاملات انسانی کمک کند.

محبزایی و رحیمه (۲۰۲۲) در پژوهش خود با عنوان بررسی رابطه خودانگاره و انگیزش تحصیلی با مهارت های اجتماعی دانش آموزان دختر متوسطه اول شهرستان میرجاوه به بررسی تأثیر ویژگی های فردی مانند خودانگاره و انگیزش تحصیلی بر مهارت های اجتماعی دانش آموزان پرداخته اند. نتایج این مطالعه نشان می دهد که بین خودانگاره مثبت و انگیزش تحصیلی بالا با سطح بالاتر مهارت های اجتماعی، رابطه ای معنادار وجود دارد. یافته های این تحقیق حاکی از آن است که دانش آموزانی که تصویر مثبتی از خود دارند و از انگیزش تحصیلی بالایی برخوردارند، در برقراری روابط اجتماعی مؤثر، تعامل مثبت با همسالان و حل تعارضات بین فردی موفق تر عمل می کنند. در مقابل، دانش آموزانی که از خودانگاره منفی یا انگیزش تحصیلی پایین تری برخوردارند، در برقراری ارتباطات اجتماعی سالم با چالش های بیشتری مواجه هستند. این مطالعه همچنین بر نقش محیط آموزشی و خانوادگی در شکل دهی به خودانگاره و انگیزش تحصیلی دانش آموزان تأکید می کند. محبزایی و رحیمه پیشنهاد می کنند که برنامه های آموزشی مدارس باید بر تقویت خودباوری، ایجاد انگیزش درونی و توسعه مهارت های اجتماعی دانش آموزان متمرکز شوند تا بتوانند به بهبود تعاملات اجتماعی و ارتقای سلامت روانی آن ها کمک کنند.

شیخعلی و نهضت (۲۰۲۱) در پژوهش خود با عنوان نقش مدرسه و معلمان در کاهش آسیب های اجتماعی دانش آموزان در بستر سند تحول به بررسی چگونگی تأثیر مدارس و معلمان در کاهش آسیب های اجتماعی دانش آموزان پرداخته اند. نتایج این تحقیق نشان می دهد که مدارس و معلمان به عنوان نهادهای اجتماعی کلیدی، نقش اساسی در پیشگیری و کاهش آسیب های اجتماعی دارند. بر اساس یافته های این پژوهش، معلمان می توانند از طریق آموزش مهارت های اجتماعی، آگاهی بخشی و ایجاد فضایی حمایتی، به دانش آموزان در مواجهه با چالش های اجتماعی و روانی کمک کنند. این تحقیق همچنین به تأثیر سند تحول بنیادین در سیستم آموزشی اشاره دارد و نشان می دهد که رویکردهای آموزشی مبتنی بر سند تحول، با تمرکز بر رشد همه جانبه دانش آموزان، می تواند زمینه ساز کاهش آسیب های اجتماعی در مدارس شود. تأکید بر ارزش های اخلاقی، ارتقای مهارت های اجتماعی و تقویت ارتباطات بین فردی از جمله استراتژی هایی هستند که می توانند تأثیر مثبت بر کاهش آسیب ها داشته باشند.

در مقاله، دل پرت و دل پرت^۱ (۲۰۲۲) به بررسی اثربخشی یک برنامه آموزش از راه دور برای معلمان در جهت ارتقای شایستگی های اجتماعی در محیط مدرسه پرداخته اند. پژوهش بر اهمیت مهارت های اجتماعی به عنوان یکی از عوامل کلیدی

^۱ Del Prette, Z. A. P., & Del Prette, A

موفقیت تحصیلی و رشد شخصی دانش آموزان تأکید می‌کند. نویسندگان با بهره‌گیری از یک رویکرد تجربی، نشان داده‌اند که برنامه‌های آموزشی مبتنی بر یادگیری از راه دور می‌توانند تأثیر مثبتی بر توانمندی معلمان در زمینه شناسایی، آموزش، و تقویت مهارت‌های اجتماعی دانش آموزان داشته باشند. این مقاله بر اساس مطالعات قبلی در زمینه شایستگی اجتماعی، نظریه‌های یادگیری اجتماعی، و آموزش معلمان توسعه یافته است. همچنین به بررسی محدودیت‌های آموزش حضوری در توسعه مهارت‌های اجتماعی پرداخته و راهکارهای مبتنی بر فناوری را به عنوان ابزاری مؤثر در بهبود این فرآیند معرفی می‌کند. این پژوهش نقش آموزش معلمان را به عنوان یکی از عوامل اصلی در ایجاد یک محیط یادگیری حمایتی و مؤثر برای دانش آموزان برجسته می‌کند. مقاله هاوارد و گاتورث (۲۰۲۰)^۱، یک فراتحلیل جامع از برنامه‌های آموزشی مبتنی بر واقعیت مجازی (VR) برای توسعه مهارت‌های اجتماعی ارائه شده است. این مطالعه با تحلیل داده‌های حاصل از پژوهش‌های مختلف، اثربخشی فناوری واقعیت مجازی را در بهبود مهارت‌های اجتماعی در گروه‌های مختلف سنی و محیط‌های آموزشی مختلف بررسی می‌کند. نتایج این فراتحلیل نشان می‌دهد که برنامه‌های آموزشی مبتنی بر VR تأثیر قابل توجهی در ارتقای توانایی‌های ارتباطی، همدلی، حل مسئله اجتماعی و مدیریت تعارض دارند. این مقاله بر پایه نظریه‌های یادگیری تجربی و تعامل اجتماعی استوار است. نویسندگان به مطالعات پیشین در زمینه آموزش مهارت‌های اجتماعی، به ویژه از طریق روش‌های سنتی و مبتنی بر فناوری، استناد کرده‌اند. آن‌ها همچنین به محدودیت‌های روش‌های آموزشی سنتی در شبیه‌سازی موقعیت‌های اجتماعی واقعی پرداخته و نشان داده‌اند که واقعیت مجازی می‌تواند این محدودیت‌ها را برطرف کند. این تحقیق تأکید می‌کند که واقعیت مجازی، با فراهم کردن محیط‌های تعاملی و قابل کنترل، فرصت‌های منحصر به فردی برای یادگیری فعال و تمرین مهارت‌های اجتماعی فراهم می‌کند.

در مقاله جباری، شریعت‌مداری، دلگشایی و کردستانی (۲۰۲۱)، مدلی برای مدیریت اجرای آموزش مهارت‌های زندگی در دانش آموزان مقطع ابتدایی ارائه شده است. این پژوهش با هدف شناسایی مؤلفه‌های کلیدی و فرآیندهای مؤثر در پیاده‌سازی موفق برنامه‌های آموزش مهارت‌های زندگی طراحی شده و تلاش می‌کند چارچوبی نظام‌مند برای بهبود کیفیت این نوع آموزش‌ها در مدارس ابتدایی فراهم کند. این مطالعه بر مبنای نظریه‌های رشد روانی-اجتماعی، آموزش مهارت‌های زندگی، و مدیریت آموزشی شکل گرفته است. نویسندگان به مطالعات قبلی در زمینه اهمیت آموزش مهارت‌های زندگی برای ارتقای توانایی‌های مقابله‌ای، تصمیم‌گیری، حل مسئله، و مهارت‌های بین فردی در کودکان اشاره کرده‌اند. همچنین، به چالش‌های اجرایی موجود در برنامه‌های آموزشی قبلی پرداخته و تأکید شده که موفقیت این برنامه‌ها به مدیریت مؤثر، حمایت سازمانی، آموزش معلمان، و مشارکت والدین بستگی دارد. این مدل پیشنهادی تلاش می‌کند تا از طریق رویکردی جامع، هماهنگی بین عوامل مختلف آموزشی را بهبود بخشد و زمینه‌ساز توسعه مهارت‌های اساسی در دانش آموزان باشد.

در مقاله سوپریاتنا، هانوراوان، اوا، رحماواتی و یوسف (۲۰۲۴)^۲ با عنوان "تحلیل عوامل مؤثر بر توسعه مهارت‌های اجتماعی در میان دانش آموزان مدارس اندونزی"، به بررسی جامع عوامل فردی، خانوادگی، و محیطی که بر رشد مهارت‌های اجتماعی دانش آموزان تأثیر می‌گذارد، پرداخته شده است. این پژوهش بر این نکته تأکید دارد که مهارت‌های اجتماعی نه تنها تحت تأثیر ویژگی‌های شخصیتی و ظرفیت‌های فردی دانش آموزان هستند، بلکه عوامل محیطی مانند جو مدرسه، نقش معلمان، فرهنگ خانواده، و تعاملات گروهی نیز نقش تعیین‌کننده‌ای دارند. این مطالعه مبتنی بر نظریه‌های روان‌شناسی اجتماعی، رشد اجتماعی-هیجانی، و راهنمایی و مشاوره اسلامی است. همچنین به نظریه‌های کلاسیک مانند نظریه تعامل گرایی نمادین و نظریه باندورا در مورد یادگیری اجتماعی اشاره شده است که بر اهمیت یادگیری از طریق مشاهده و تعامل اجتماعی تأکید دارند. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که یکپارچگی ارزش‌های فرهنگی و مذهبی در فرآیند آموزش، به همراه حمایت خانواده و محیط آموزشی مثبت، می‌تواند به طور معناداری توسعه مهارت‌های اجتماعی را تسهیل کند. این یافته‌ها می‌توانند راهنمایی مؤثر برای سیاست‌گذاران آموزشی و مشاوران مدارس در طراحی برنامه‌های آموزشی مبتنی بر فرهنگ بومی ارائه دهند.

^۱ Howard, M. C., & Gutworth, M. B

^۲ Supriatna, E., Hanurawan, F., Eva, N., Rahmawati, H., & Yusuf, H

روش پژوهش

این پژوهش از لحاظ هدف کاربردی و از لحاظ نحوه اجرا پیمایشی بود. هدف اصلی، توصیف وضعیت موجود عوامل موثر و سپس اولویت بندی ها براساس میزان تاثیرگذاری بر آموزش مهارت های اجتماعی دانش آموزان است. در واقع این پژوهش با استفاده از پرسشنامه و اجرای آن در بین دانش آموزان به جمع آوری اطلاعات پرداخت و در نهایت با استفاده از تکنیک های آماری فرضیه ها مورد بررسی قرار گرفتند. پژوهش حاضر بر روی دانش آموزان پایه پنجم شهر قائم شهر در سال تحصیلی ۱۴۰۲-۱۴۰۱ اجرا گردیده است، که تعداد آنها ۱۹۳ نفر بود که از این تعداد ۱۴۳ نفر دختر و ۱۵۰ نفر پسر بودند. روش نمونه گیری در پژوهش حاضر تصادفی طبقه ای می باشد. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته نقش عوامل آموزشی موثر مدرسه در انتخاب الگو در دانش آموزان بود. پایایی پرسشنامه با استفاده از آلفای کرونباخ مورد بررسی قرار گرفت که مقدار آن برای کل پرسشنامه ۰/۸۴ می باشد.

به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات به دست آمده از آمار توصیفی (میانگین و انحراف استاندارد) و همچنین از آمار استنباطی استفاده شده است. با توجه به این که اطلاعات کسب شده از دانش آموزان دختر و پسر با استفاده از پرسشنامه و بر اساس طیف لیکرت به دست آمده است که از ۱ تا ۵ نمره گذاری شده است، بنابراین، مقیاس اندازه گیری در سطح فاصله ای است و علاوه بر آمار توصیفی از آمار استنباطی و آزمون های پارامتریک نیز در تحلیل داده ها استفاده شده است و برای ارزیابی داده ها با یک توزیع نرمال از آزمون کالموگروف اسمیرنف استفاده شده است. برای آزمون معنی داری نمرات به دست آمده برای هر یک از مولفه ها و شاخص ها از آزمون T و تحلیل واریانس با نرم افزار SPSS نسخه ۲۲ استفاده شده است.

یافته ها

بر اساس داده های جمع آوری شده از پرسشنامه، ابتدا تجزیه و تحلیل توصیفی از طریق جداول و نمودارها انجام شده و سپس فرضیات پژوهش با بهره گیری از آمار استنباطی مورد آزمون قرار گرفته است. نتایج جدول ۱ نشان می دهد که میانگین نمرات پاسخ دهندگان در پرسشنامه و مؤلفه های آن بالاتر از عدد ۳ (میانگین مقیاس لیکرت پنج گزینه ای) است که حاکی از گرایش آن ها به انتخاب گزینه های متوسط، زیاد و بسیار زیاد می باشد.

جدول ۱. توصیف نمرات آزمودنی ها در پرسشنامه

مؤلفه ها	حداقل نمره	حداکثر نمره	میانگین	انحراف معیار
رهبری مدیر مدرسه	۲۴	۸۹	۵۵.۹۴	۸.۲۱
فرهنگ خانواده	۲۱	۶۵	۴۲.۱۷	۴.۳۴
شیوه تدریس	۱۷	۷۴	۴۴.۳۱	۵.۴۳
فرهنگ موجود در جامعه	۳۷	۸۳	۵۸.۲۸	۷.۹۶
شیوه رهبری معلم	۲۹	۵۱	۳۸.۲۹	۳.۸۴

بررسی مفروضه نرمال بودن داده ها با آزمون کولموگروف-اسمیرنف نشان داده که آماره Z برای همه متغیرها در سطح معنی دار نمی باشد و توزیع داده ها از پرسشنامه در بین نمونه با توزیع آن در جامعه نرمال است و از آزمون های پارامتریک می توان استفاده کرد. جهت تحلیل میزان تاثیرگذاری عوامل مشخص شده بر آموزش مهارت های اجتماعی دانش آموزان از آزمون T تک نمونه ای استفاده شده است که نتایج آن در جدول ۲ نشان داده شده است.

جدول ۲. نتایج آزمون T تک نمونه ای برای هریک از مؤلفه ها

مؤلفه ها	تفاوت میانگین	کران پایین	کران بالا	درجه آزادی	T	معناداری
رهبری مدیر مدرسه	۲.۵۱۹	۲.۲۲۴	۳.۳۱۲	۵۹۶	۱۵.۱۰۵	۰.۰۰۱
فرهنگ خانواده	۲.۹۲۳	۲.۴۱	۳.۲۱۹	۵۹۶	۱۱.۰۵	۰.۰۰۱

شیوه تدریس	۱.۴۱	۰.۸۵۳	۲.۳۸۱	۵۹۶	۵.۲۴۳	۰.۰۰۱
فرهنگ موجود در جامعه	۲.۸۹۶	۲.۴۳۱	۳.۰۲۵	۵۹۶	۱۰.۱۴۲	۰.۰۰۱
شیوه رهبری معلم	۱.۱۹۳	۰.۹۱۳	۲.۱۱	۵۹۶	۴.۹۳	۰.۰۰۱
کل پرسشنامه	۱۳.۲۵۳	۱۱.۳۱۴	۱۵.۲۳۹	۵۹۶	۱۴.۹۲۵	۰.۰۰۱

یافته‌ها نشان می‌دهد که میانگین نمرات شرکت‌کنندگان در پژوهش ۱۳.۲۵۳ واحد بالاتر از میانگین جامعه است و دانش‌آموزان تمایل بیشتری به انتخاب گزینه‌های متوسط به بالا داشته‌اند. همچنین، نتایج آزمون t تک‌نمونه‌ای نشان داد که مقدار T محاسبه‌شده برابر با ۱۴.۹۲۵ است که از مقدار t بحرانی با درجه آزادی ۵۹۶ بزرگ‌تر بوده ($P < ۰.۰۰۱$) و با سطح اطمینان ۹۹ درصد می‌توان نتیجه گرفت که از دیدگاه دانش‌آموزان، این عوامل تأثیرگذار بوده‌اند.

علاوه بر این، مقدار T محاسبه‌شده در مقایسه نمرات آزمودنی‌ها با نمرات جامعه در تمامی ابعاد پرسشنامه، شامل رهبری مدیر مدرسه، فرهنگ خانواده، شیوه تدریس، فرهنگ موجود در جامعه، و شیوه رهبری معلم، از مقدار T بحرانی با درجه آزادی ۵۹۶ بزرگ‌تر بوده است ($P < ۰.۰۰۱$). بر این اساس، می‌توان نتیجه گرفت که هر یک از این عوامل در آموزش مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان تأثیرگذار هستند. همچنین، برای مقایسه میانگین نمرات دانش‌آموزان دختر و پسر در رابطه با میزان اثربخشی عوامل مؤثر بر آموزش مهارت‌های اجتماعی، از تحلیل واریانس چند متغیره استفاده شده است که نتایج آن در جدول ۳ ارائه می‌شود.

جدول ۳. نتایج واریانس چندمتغیره، مقایسه نمرات آزمودنی‌های دختر و پسر

منابع تغییرات	مقدار	F	درجه آزادی	معناداری	δ
آزمون هتلینگ	۱.۰۰۱	۴۰.۱۲۵	۷	۰.۰۱	۰.۵
آزمون روی	۱.۰۰۱	۴۰.۱۲۵	۷	۰.۰۱	۰.۵
لامبدای ویکلز	۰.۴۹	۴۰.۱۲۵	۷	۰.۰۱	۰.۵
اثر پیلاهی	۰.۴۹	۴۰.۱۲۵	۷	۰.۰۱	۰.۵

بر اساس داده‌های جدول ۳، سطوح معناداری تمامی آزمون‌ها نشان می‌دهد که بین آزمودنی‌های دختر و پسر حداقل در یکی از متغیرها تفاوت معناداری وجود دارد. بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که به طور کلی، میانگین نمرات دختران و پسران در مؤلفه‌های پرسشنامه دارای تفاوت معناداری است. با این حال، برای تعیین این که این تفاوت میانگین‌ها دقیقاً در کدام ابعاد مشاهده می‌شود، نتایج تحلیل واریانس به صورت تفصیلی در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴. نتایج تحلیل واریانس، مقایسه میانگین نمرات آزمودنی‌های دختر و پسر

مؤلفه‌ها	مجموع مجذورات	F	درجه آزادی	میانگین مجذورات	سطح معناداری	δ
رهبری مدرسه	۴۳۵.۱۴۲	۳۸.۴۱۸	۱	۴۳۵.۱۴۲	۰.۰۱	۰.۱۸۳
فرهنگ خانواده	۲۲۳.۱۲	۲۷.۱۲۲	۱	۲۲۳.۱۲	۰.۰۱	۰.۰۷۹
شیوه تدریس	۱۳۵.۴۲	۱۴.۷۸۲	۱	۱۳۵.۴۲	۰.۰۱	۰.۰۶۳
فرهنگ موجود در جامعه	۵۱۴.۱۹۵	۴۲.۵۳۱	۱	۵۱۴.۱۹۵	۰.۰۱	۰.۲۱۴
شیوه رهبری معلم	۱۴۹.۴۳۲	۱۵.۱۲۴	۱	۱۴۹.۴۳۲	۰.۰۱	۰.۰۶۵

برای اولویت‌بندی و رتبه‌بندی مؤلفه‌های اثربخشی از نظر دختران از آزمون فریدمن استفاده شد که نتایج آن در جدول ۵ نشان داده شده است. مقایسه میانگین رتبه‌ها نشان می‌دهد که از نظر آزمودنی‌های دختر بالاترین میانگین رتبه (۵/۹۰) به فرهنگ موجود در جامعه اختصاص دارد. بعد از فرهنگ موجود در جامعه، بیشترین اثربخشی به ترتیب شامل شیوه رهبری معلم، رهبری مدیر مدرسه، فرهنگ خانواده و شیوه تدریس بوده است.

جدول ۵. نتایج آزمون فریدمن، اولویت‌بندی و رتبه‌بندی عوامل مؤثر بر آموزش مهارت اجتماعی از نظر آزمودنی‌های دختر

رتبه	مؤلفه‌ها	میانگین رتبه
رتبه ۱	فرهنگ موجود در جامعه	۵/۹۰

رتبه ۲	شیوه رهبری معلم	۵/۰۶
رتبه ۳	رهبری مدیر مدرسه	۳/۳۲
رتبه ۴	فرهنگ خانواده	۳/۰۴
رتبه ۵	شیوه تدریس	۲/۶۷

برای اولویت بندی و رتبه بندی مولفه های اثربخشی از نظر پسران نیاز از همین روش بهره گرفته شده است که نتایج آن در جدول ۶ آورده شده است.

جدول ۶. نتایج آزمون فریدمن، اولویت بندی و رتبه بندی عوامل موثر بر آموزش مهارت اجتماعی از نظر آزمودنی های پسر

رتبه	مولفه ها	میانگین رتبه
رتبه ۱	رهبری مدیر مدرسه	۵/۸۸
رتبه ۲	فرهنگ موجود در جامعه	۵/۰۹
رتبه ۳	شیوه رهبری معلم	۳/۲۵
رتبه ۴	فرهنگ خانواده	۲/۹۳
رتبه ۵	شیوه تدریس	۲/۸۳

مقایسه میانگین رتبه ها نشان می دهد که از نظر آزمودنی های پسر بالاترین میانگین رتبه (۵/۸۸) به نحوه رهبری مدیر مدرسه اختصاص دارد. بعد از رهبری مدیر مدرسه، بیشترین اثربخشی به ترتیب شامل فرهنگ موجود در جامعه، شیوه رهبری معلم، فرهنگ خانواده و شیوه تدریس بوده است.

نتیجه گیری

این پژوهش به بررسی عوامل موثری که می تواند در آموزش مهارت های اجتماعی به دانش آموزان در مدرسه نقش داشته باشند، پرداخته است. در دنیای امروز مراکز آموزشی نقش بسیار موثری در انتقال مهارت های اجتماعی به فراگیران دارد که موفقیت در این امر به عوامل موثر داخلی و خارجی زیادی وابسته است. براساس مطاعات و بررسی صورت گرفته ۵ عامل مهم در آموزش این مهارت ها مورد توجه قرار گرفت و با استفاده از نظرات خود دانش آموزان، نتایج آن از طریق روش SPSS مورد تحلیل و بررسی قرار گرفت.

نتایج نشان می دهد که تمامی عوامل بررسی شده در پژوهش (رهبری مدیر مدرسه، فرهنگ خانواده، شیوه تدریس، فرهنگ موجود در جامعه، و شیوه رهبری معلم) تأثیر معناداری بر آموزش مهارت های اجتماعی دارند. مقادیر T به دست آمده برای تمامی این عوامل در سطح معناداری ($P < 0.001$) تأیید می کند که تفاوت میانگین نمرات آزمودنی ها با میانگین جامعه معنادار است. بالاترین مقدار T مربوط به رهبری مدیر مدرسه (۱۵.۱۰۵) و فرهنگ موجود در جامعه (۱۰.۱۴۲) است که نشان می دهد این دو عامل بیشترین تأثیر را دارند. این یافته ها تأکید می کنند که محیط مدرسه و جامعه نقش کلیدی در شکل دهی مهارت های اجتماعی دانش آموزان ایفا می کنند.

نتایج آزمون واریانس چندمتغیره نشان می دهد که تفاوت معناداری بین دانش آموزان دختر و پسر در اولویت بندی عوامل مؤثر وجود دارد. به طور خاص، در جدول ۴ مشاهده می شود که دانش آموزان دختر بیشترین تأکید را بر "فرهنگ موجود در جامعه" ($F = 42.531$) دارند، در حالی که برای دانش آموزان پسر، "رهبری مدیر مدرسه" ($F = 38.418$) مهم ترین عامل بوده است. این تفاوت ها ممکن است ناشی از تفاوت های اجتماعی-فرهنگی باشد که انتظارات متفاوتی از دختران و پسران در تعاملات اجتماعی شکل می دهد.

برای دختران، "فرهنگ موجود در جامعه" (میانگین رتبه ۵.۹۰) بالاترین تأثیر را دارد، که نشان می دهد دختران بیشتر تحت تأثیر محیط اجتماعی و فرهنگی قرار می گیرند. پس از آن، شیوه رهبری معلم و رهبری مدیر مدرسه قرار دارند. برای پسران، بالاترین اولویت مربوط به "رهبری مدیر مدرسه" (میانگین رتبه ۵.۸۸) است. این مسئله نشان می دهد که پسران بیشتر به ساختارهای

قدرت و رهبری رسمی در مدرسه واکنش نشان می‌دهند و این عامل می‌تواند نقش مهمی در شکل‌دهی رفتارهای اجتماعی آن‌ها داشته باشد.

یافته‌های نشان می‌دهد که عواملی مانند «فرهنگ خانواده» و «شیوه تدریس» در رتبه‌های پایین‌تری قرار گرفته‌اند، می‌تواند زمینه‌ای برای بحث با پژوهش‌هایی مانند محب‌زایی و رحیمه (۲۰۲۲) باشد که بر رابطه معنادار خودانگاره و انگیزش تحصیلی با مهارت‌های اجتماعی تأکید داشتند. این تفاوت ممکن است ناشی از تمرکز پژوهش حاضر بر عوامل «مدرسه/جامعه» در مقابل «عوامل فردی/درونی» باشد.

مطالعاتی مانند مقاله هوارد و گاتورث (۲۰۲۰) درباره اثربخشی واقعیت مجازی (VR) و مقاله دل پرت و دل پرت (۲۰۲۲) درباره آموزش از راه دور برای معلمان، بر اهمیت فناوری در ارتقای شایستگی‌های اجتماعی تأکید دارند. پژوهش حاضر با تمرکز بر عوامل سنتی‌تر و ساختاری‌تر (رهبری مدیر، فرهنگ جامعه)، می‌تواند به عنوان یک پایه قوی عمل کند تا مشخص شود در صورت فراهم بودن محیط مدیریتی و فرهنگی مناسب، آموزش‌های فناورانه نیز می‌توانند به بهترین شکل پیاده‌سازی شوند. یافته‌های تحقیق شما در اولویت‌بندی عوامل، می‌تواند به عنوان داده‌ای تجربی برای مدل مدیریت اجرای آموزش مهارت‌های زندگی ارائه شده توسط جبّاری و همکاران (۲۰۲۱) عمل کند تا نشان دهد کدام مؤلفه‌های ساختاری در محیط قائم‌شهر بیشترین تأثیر را دارند.

تفاوت معنادار میان دختران و پسران در درک و اولویت‌بندی عوامل مؤثر بر آموزش مهارت‌های اجتماعی نشان می‌دهد که برنامه‌های آموزشی باید متناسب با ویژگی‌های جنسیتی طراحی شوند. از یک سو، برای دختران باید بر ایجاد محیط‌های فرهنگی غنی و مثبت تأکید شود که تعاملات اجتماعی سالم را تسهیل کنند. از سوی دیگر، برای پسران، تقویت رهبری اثربخش در سطح مدیریت مدرسه و معلمان می‌تواند تأثیر مثبتی بر رشد مهارت‌های اجتماعی آن‌ها داشته باشد. ترکیب عوامل فرهنگی (جامعه و خانواده) و عوامل آموزشی (رهبری و تدریس) به عنوان یک بسته جامع می‌تواند نقش تعیین‌کننده‌ای در توسعه مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان ایفا کند.

نتایج مقاله مورد بحث با یافته‌های جهانی در زمینه اهمیت نقش خانواده، محیط اجتماعی و آموزش مهارت‌های اجتماعی در توسعه مهارت‌های اجتماعی دانش‌آموزان همخوانی دارد. با این حال، تفاوت‌های فرهنگی و جنسیتی می‌تواند بر اولویت‌بندی و اثربخشی این عوامل تأثیرگذار باشد. بنابراین، طراحی برنامه‌های آموزشی باید با در نظر گرفتن این تفاوت‌ها و با تأکید بر نیازهای خاص هر گروه انجام شود.

پژوهش حاضر با محدودیت‌هایی مواجه بود که باید در تفسیر نتایج و تعمیم آن‌ها مورد توجه قرار گیرد. نخست، جامعه آماری تنها به دانش‌آموزان پایه پنجم شهرستان قائم‌شهر محدود بود، از این رو تعمیم نتایج به سایر مناطق با ویژگی‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی متفاوت باید با احتیاط صورت گیرد. دوم، داده‌ها بر اساس پرسشنامه خودگزارشی جمع‌آوری شد که ممکن است تحت تأثیر سوگیری پاسخ‌دهندگان یا تمایل آن‌ها به پاسخ‌های اجتماعی پسندیده قرار گرفته باشد. سوم، پژوهش تنها به بررسی پنج عامل مشخص پرداخته و سایر عوامل مرتبط مانند ویژگی‌های شخصیتی، شرایط اقتصادی یا سیاست‌های کلان آموزشی را در نظر نگرفته است.

با وجود این محدودیت‌ها، نتایج پژوهش مسیرهای ارزشمندی برای مطالعات آینده فراهم می‌کند. پیشنهاد می‌شود در تحقیقات آتی از روش‌های ترکیبی کمی و کیفی (مانند مصاحبه‌های عمیق و مشاهده میدانی) استفاده شود تا ابعاد پنهان‌تر و علی‌تر آموزش مهارت‌های اجتماعی شناسایی گردد. همچنین گسترش دامنه پژوهش به مناطق مختلف جغرافیایی و مقاطع تحصیلی دیگر می‌تواند به تعمیم بهتر نتایج کمک کند. از منظر کاربردی، پیشنهاد می‌شود مدیران مدارس، خانواده‌ها و نهادهای فرهنگی با همکاری یکدیگر، برنامه‌هایی جامع برای پرورش مهارت‌های اجتماعی طراحی و اجرا کنند تا هماهنگی بین خانه، مدرسه و جامعه در تقویت این مهارت‌ها تحقق یابد.

منابع

۱. Aghil, M., Houti, J., Sohrabi, S., & Abdol-Sattar. (۲۰۲۱). Examining the role of schools and teachers in developing students' social and political skills. *Psychology and Educational Sciences Studies (Negareh Higher Education Institute)*, 61(۴), ۷۲۴-۷۴۵.
۲. Ansari, B. (۲۰۲۱). Integrating educational topics with artistic activities and examining their effects on children's social skills. *First National Conference on Management, Psychology, and Behavioral Sciences*, Tehran.
۳. Cenk, H., & Semerci, N. (۲۰۲۳). Ethics and hidden curriculum: Opinions of secondary school teachers. *Pegem Journal of Education and Instruction*, 13(۲), ۲۶۹-۲۸۳.
۴. Dehghan Manshadi, M. (۲۰۲۴). Mediating role of students' social network dependence in explaining the relationship between family communication styles and social acceptance. *Journal of Social Continuity & Change*, 3(۱), ۲۵۹-۲۸۳.
۵. Del Prette, Z. A. P., & Del Prette, A. (۲۰۲۲). Social competence at school: Effectiveness of a teaching at distance program for teachers. *Paidéia (Ribeirão Preto)*, 32, e۳۲۳۹.
۶. Fattahi, K., Pourmahmoudi, M., Nakhaei, M., & Kazemi-Far, A. (۲۰۲۴). Examining the principles of improving social and individual relationships in students. *Conference on New Findings in Management, Psychology, and Accounting*, 7(۷), ۱۳۲-۱۴۱.
۷. Heydari, Y. (۲۰۲۰). The effectiveness of cognitive self-compassion training on academic self-efficacy beliefs and social adequacy in Yazd ۹th grade male students. *The Journal of Toloeebehdasht*.
۸. Hosseini Sangrizeh, A., & Niaz Azari. (۲۰۲۰). Providing a school empowerment model with an emphasis on the student social care system (A mixed-method study). *Scientific-Research Journal of Socio-Cultural Development Studies*, 8(۳), ۱۱۳-۱۴۹.
۹. Howard, M. C., & Gutworth, M. B. (۲۰۲۰). A meta-analysis of virtual reality training programs for social skill development. *Computers & Education*, 144, ۱۰۳۷۰۷.
۱۰. Jabbari, A., Shariatmadari, M., Delgoshaei, Y., & Kordestani, F. (۲۰۲۱). Provide a model for managing the implementation of life skills training for elementary students. *Journal of New Approaches in Educational Administration*, 12(۵), ۱۸۴-۱۶۷.
۱۱. Kazemi, M., Mazaheri, M. A., & Zadeh, A. H. (۲۰۲۲). Investigating the effect of cognitive-behavioral educational intervention on the development of female teenagers' social skills in Khomeini Shahr. *Journal of Education and Health Promotion*, 11(۱), ۳۷۸.

- ۱۲.Kheirkhah, A. (۲۰۲۰). Investigating the effect of social skills training on happiness, academic resilience, and self-efficacy of girl students. *Archives of Pharmacy Practice*, 11(1), ۱۵۷-۱۶۴.
- ۱۳.Khoub-Bakht, R., & Khoub-Bakht, R. (۲۰۲۳). The impact of social skills training on students' academic achievement. *11th International Conference on Management and Humanities Research in Iran*, Tehran.
- ۱۴.Kian, M., Adibnasab, Z., & Izanloo, B. (۲۰۲۰). Social skills in elementary students: The role of attitude to school and school environment. *International Journal of School Health*, 7(۱), ۳۰-۳۹.
- ۱۵.Moheb-Zaei, R. (۲۰۲۲). Examining the relationship between self-concept and academic motivation with social skills in middle school girls in Mirjaveh County. *Psychology and Educational Sciences Studies (Iranian Center for the Development of Modern Education)*, 41(۸), ۷۰-۷۹.
- ۱۶.Nazarzadeh, M., Nekooeian, T., & Mikaili, M. A. (۲۰۲۴). Examining the mediating role of communication skills in the relationship between social identity and social adjustment among high school students. *Teaching and Learning Research*, 20(۲), ۱۸-۳۰.
- ۱۷.Salehi, M., & Musavi Asl, S. A. (۲۰۲۱). Comparing the effectiveness of brain-based learning and creative thinking in improving students' social skills. *Social Psychology Research*, 11(۴۳), ۳۵-۵۲.
- ۱۸.Sheikhalil, N. (۲۰۲۱). The role of schools and teachers in reducing students' social harm within the framework of the transformation document. *New Achievements in Human Sciences Studies*, 41(۴), ۱۵۹-۱۶۶.
- ۱۹.Shahraki, A., Eizan, M., Heshmati, V., & Parvin. (۲۰۲۳). The effectiveness of philosophy education for children and metacognitive skills on enhancing social adaptability and academic performance of children from divorced families. *Educational Research*, 9(۳۴), ۴۹-۶۲.
- ۲۰.Supriatna, E., Hanurawan, F., Eva, N., Rahmawati, H., & Yusuf, H. (۲۰۲۴). Analyzing factors affecting social skills development among students in Indonesian schools. *Islamic Guidance and Counseling Journal*, 7(۱).
- ۲۱.Aqil, M., Molazehi, J., Hoti, S., Sohrabi, S., & Abdolsattar. (۲۰۲۱). Investigating the role of schools and teachers in fostering social and political skills among students. *Psychological and Educational Studies (Negareh Higher Education Institute)*, ۶۱(۴), ۷۲۴-۷۴۵.
- ۲۳.Jabbari, E., Shariatmadari, M., Delgoshayi, Y., & Kordestani, F. (۲۰۲۱). Presenting a model for the implementation management of life skills education for elementary school students. *Journal of New Achievements in Educational Management*, ۱۲(۵), ۱۶۷-۱۸۴.

۲۴. Sheikhal, N. (۲۰۲۱). The role of schools and teachers in reducing students' social harm within the framework of the transformation document. *New Achievements in Human Sciences Studies*, ۴۱(۴), ۱۵۹-۱۶۶.
۲۵. Mohabzaei, R., & Rahimeh. (۲۰۲۲). Investigating the relationship between self-concept and academic motivation with the social skills of middle school girls in Mirjaveh. *Psychological and Educational Studies (Iranian Center for New Education Development)*, ۴۱(۸), ۷۰-۷۹.
۲۶. Fattahi, K., Kazemifar, M., Pourmohammadi, M., & Nakhaei, M. A. (۲۰۲۴). Examining the principles of improving social and individual relationships in students. *The Seventh Conference of New Findings in Management, Psychology, and Accounting*, ۷(۷), ۱۳۲-۱۴۱.
۲۷. Del Prette, Z. A. P., & Del Prette, A. (۲۰۲۲). Social competence at school: Effectiveness of a teaching at distance program for teachers. *Paidéia (Ribeirão Preto)*, ۳۲, e۳۲۳۹.
۲۸. Howard, M. C., & Gutworth, M. B. (۲۰۲۰). A meta-analysis of virtual reality training programs for social skill development. *Computers & Education*, ۱۴۴, ۱۰۳۷۰۷.